
TMS 32 – FİNANSAL ARAÇLAR: SUNUM

Süleyman ERTÜRK*
Yahya GÜNAY***

Mustafa UÇAR**
Mesut BİLGİNER****

ÖZET

Finansal araçlar, herhangi bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan sözleşmeler olarak bilinmektedir. Finansal araçlar TMS/TFRS'ye göre; finansal varlıklar, finansal borçlar, özkaynağa dayalı finansal araçlar ve türev finansal araçlar olarak sınıflandırılmaktadır.

Günümüzde İşletmelerin bilançolarında büyük tutarlarda yer alması nedeniyle finansal araçlar büyük önem kazanmaya başlamıştır. Finansal araçların bu büyüklükte olması işletmelerin bu araçları nasıl muhasebeleştireceği konusunu gündeme getirmiştir.

Türkiye Muhasebe Standardı 32; finansal araçların finansal varlık, finansal borç ve özkaynak araçları olarak sınıflandırılması ve finansal varlık ve borçların netleştirilmesine ilişkin ilkeleri belirlemektedir.

Çalışmada, Türkiye'de finansal araçlarla ilgili Türkiye Muhasebe Standardı 32'nin amacı ,kapsamı ,standardın getirdikleri , muhasebeleştirilme ve kavramsal çerçeve incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Finansal Araçlar, TMS 32,Muhasebeleştirme

*Öğr.Gör., Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü,

**Prof.Dr.,Hasan Kalyoncu Üniversitesi İktisadi,İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü,

***Arş.Gör., Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü,

****Öğr.Gör., Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü.

TMS 32 - FİNANCIAL INSTRUMENTS: PRESENTATION

ABSTRACT

Financial instruments known as contracts which resulted in an increase in equity based on financial instruments or company's financial debt with other financial assets in another of the company. Financial instruments are classification by TMS / TFRS as financial assets, financial liabilities, equity instruments and derivative financial instruments.

Nowadays financial instruments began to gain importance because of take part in large amounts of businesses in financial statement. Being of such size of financial instruments has brought the subject of how do we account for these instruments of businesses.

Turkey Accounting Standard (32) is determined that principles ;financial instruments, classification of financial assets, financial liabilities and equity instruments netting of financial assets and liabilities.

In this study, the purpose of the Turkey Accounting Standards relating to financial instruments in Turkey 32 was investigated and accounting and conceptual framework was examined.

Key words: Financial instruments, TMS 32, Recognition

GİRİŞ

Finansal araç; bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da özkaynağına dayalı finansal aracında artışa sebep olan herhangi bir anlaşmadır (Tms, 2009: 593) .Finansal Araçlar sunum standardında, finansal araçların sınıflandırılması oluşturulmuştur. Standartta finansal araçların finansal varlık ve sınıflandırılması oluşturulurken, özelliğine göre türev ürünler de değinilmiştir. Tms 32 standardında yapılan sınıflandırmada, türev ürünler finansal varlık yada finansal borç içerisinde yer almıştır (Öztürk ve Bal, 2013: 125).

1. STANDARDIN AMACI

Bu standardın amacı finansal tablo kullanıcılarının, bilanço veya bilanço dışı finansal enstrümanlarının işletmenin finansal durumu, performansı ve nakit akımları üzerindeki etkilerini daha iyi anlamalarının sağlanmasıdır. Bu amaçla yönelik olarak standart, hem bilançoda yer alacak hemde bilanço dışında tutulacak finansal enstrümanlar için yapılması gereken açıklamalar ve bilançoda yer alacak olan finansal enstrümanların sunumu için belirli gereklilikleri tanımlanmaktadır. Ayrıca standardın sunumu borçlar ve öz kaynak arasındaki enstrümanların sınıflandırılması, faiz, kar payı, kayıp ve kazançların sınıflandırılması ile finansal varlık ve finansal borçların netleştirilmesi ile ilgilenebilir (Akgül ve Akay, 2004:158).

TFRS 9 finansal Araçlar Standardının 2010 ve 2011 Versiyonlarını Erken Uygulamayan İşletmeler TMS 32'nin 3 üncü Paragrafını aşağıdaki şekilde uygular (kgk.gov.tr):

Bu Standartta yer alan ilkeler, TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standardında yer alan finansal varlık ve borçların muhasebeleştirme ve ölçümüne ilişkin ilkeler ile bunlara ilişkin bilginin kamoyuna açıklanmasına yönelik olarak TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar standardında yer alan ilkeleri tamamlar (Elitaş, 2011:223).

2. KAPSAMI

Bu standart tüm işlemler tarafından her türlü finansal araca uygulanır. Bunun istisnaları şunlardır (TMS, 2009:591):

a)Tms 27 konsolide ve bireysel finansal Tablolar Tms 28 iştiraklerdeki yatırımlar ve TMS 31 iş ortaklıklarındaki paylar Standartları kapsamında muhasebeleştirilen bağlı ortaklık, iştirak veya iş ortaklıklarındaki yatırımlar. Öte yandan, bazı durumlarda, TMS 27, TMS 28 ve TMS 31, bağlı ortaklık, iştirak ve iş ortaklıklarındaki payların TMS 39 a göre muhasebeleştirilmesine izin vermektedir; bu tür durumlarda, işletme, bu standartta yer alan hükümleri uygular. İşletmeler, bu Standartı bağlı ortaklıklardaki, iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımlarına ilişkin tü türev ürünlere uygular.

b) TMS 19 “Çalışanlara Faydalar” Standardının uygulandığı emeklilik fayda planları kapsamındaki işveren hak ve yükümlülükleri (IFAC, 2010: 10).

c) TFRS 4 sigorta sözleşmeleri standardında tanımlanan sigorta sözleşmeleri. Ancak sigorta sözleşmelerinde saklı türev ürünler için, TMS 39 standardının işletmenin söz konusu işlemleri ayrı ayrı muhasebeleştirilmesi gerektirmesi durumunda bu standart uygulanır. Bunun dışında ihraççının , finansal teminat sözleşmeleri için, muhasebeleştirme ve ölçme işlemlerinde TMS 39’u uyguluyor olması durumunda bu standart; TFRS 4’ün 4(d) Paragrafına uygun olarak muhasebeleştirme ve ölçme işlemlerinde TFRS 4 ü uygulamayı seçmesi durumunda ise TFRS 4 uygulanır.

d) TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri standardında tanımlanan sigorta sözleşmeleri. Ancak , sigorta sözleşmelerinde saklı türev ürünler için, TMS 39 standardının söz konusu işlemlerini ayrı ayrı muhasebeleştirilmesini gerektirmesi durumunda bu standart uygulanır. Bunun dışında ihraççının, finansal teminat sözleşmeleri için, muhasebeleştirme ve ölçme işlemlerinde TMS 39’u uyguluyor olması durumunda bu Standart; TFRS 4 ‘ün 4(d) paragrafına uygun olarak muhasebeleştirme ve ölçme işlemlerinde TFRS 4’ü uygulamayı seçmesi durumunda ise TFRS 4 uygulanır.

e) isteğe bağlı katılım şekli içermeleri nedeni ile TFRS 4 kapsamındaki finansal araçlar. Anılan araçları ihraç edenler, söz konusu araçlara finansal borçlar ve özkaynağa dayalı finansal araçlar arasındaki ayırım konusunda Standardın 15-32 ve UR 25- UR 35 paragraflarını uygulamaktan muafırlar. Ancak, bu araçlar Standardın diğer bütün hükümlerine tabidir. Ayrıca, Standart anılan araçlarda saklı türev ürünler içinde uygulanır.

f)şağıdaki istisnalar haricinde TFRS 2 hisse bazlı ödemeler Standardının uygulandığı hisse bazlı ödeme işlemlerindeki finansal araçlar, sözleşmelere ve yükmlülükler;

i) bu standardın uygulandığı, bu standardın uyguladığı, bu standardın 8-10 uncu

Paragrafları kapsamındaki sözleşmeler,

ii) Bu standardın 33 ve 34 üncü Paragraflarının uygulandığı, çalışanlara hisse edinme opsiyonu sağlayan planlar, çalışanların hisse satın alma planları ve diğer bütün hisse bazlı ödeme düzenlemeleri ile ağırlıklı olarak satın alınan, satılan, ihraç edilen veya iptal edilen işletmenin geri satın alınan kendi hisseleri.

Bu standart, işletmenin beklenen alış, satış ya da kullanım gerekliliklerine uygun olarak finansal olmayan bir kalemin alınması veya teslimi amacı ile düzenlenmiş olan ve elde tutulmaya devam edilen sözleşmeler hariç olmak üzere, net ödemenin nakit ya da başka bir finansal araçla ya da finansal araç sözleşmesi gibi finansal araçların takası yoluyla yapıldığı finansal olmayan bir kalemin alım ya da satım sözleşmelerine uygulanır (kgk.gov.tr).

3. STANDARTIN GETİRDİKLERİ

Ülkemizde vergi ve tek düzen hesap planı uygulamaları incelendiğinde finansal araçlara ilişkin kavramlar (finansal varlık) ya da finansal borç standardın kullandığı finansal araç kavramları ile farklılık taşımaktadır. Finansal araçlar standartları incelendiğinde standartların hesap kodlarını ya da hesap adlarını temel alan tanımlama yoktur. Ancak standardın içeriği ve açıklamalarına bakıldığında hesap numaralı ve hesap adlı olarak ve uygulamadaki

bilanço biçimine uygun tanımlama da bulunulabilir. Aşağıdaki şekilde finansal araçlara örnek hesaplar ve bilanço dahilindeki mevcut yerleri belirtilmektedir (Demir, 2014:126).

31.12.....Tarihli Bilanço
Aktif

<u>FİNANSAL VARLIKLAR</u>	<u>FİNANSAL BORÇLAR</u>
Kasa Bankalar Alınan çekler Alıcılar Alacak senetleri Menkul kıymetler Kredi alacaklar (Bankalar için)	Mali borçlar Ticari borçlar Çıkarılan menkul kıymetler Mevduatlar (Bankalar için)
<u>TÜREV FİNANSAL ARAÇLAR</u> Vadeli işlem Sözleşmeleri (Forward Contracts) Seçimlik hak sağlayan sözleşmeler (Options Contracts) Organize vadeli işlem sözleşmeleri (Futures Contracts) Vadeli işlem konu ticari mal sözleşmeleri (Commodity Contracts)	

4. BU STANDARTTA GEÇEN TERİMLER:

4.1. Finansal varlık

Aşağıdaki varlıklardan herhangi biridir (TMS, 2009:593):

a) Nakit

b) Başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık almak için

veya

c) i) Başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık almak için veya

ii) Potansiyel olarak işletmenin lehine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan hak veya

d) İşletmenin özkaynağa dayalı finansal aracıyla ödenecek ya da ödenebilecek olan ve

i) İşletmenin değişken sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını almak zorunda olduğu ya da olabileceği bir türev olmayan sözleşme veya

ii) İşletmenin belirli sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını, belirli bir nakdini ya da başka bir finansal varlığını takas etmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir türev sözleşme. Bu amaçla, işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlar, 16 A - 16B paragrafları uyarınca özkaynağına dayalı finansal araç olarak sınıflandırılan satım opsiyonu bulunan finansal araçları, 16c-16d paragrafları uyarınca özkaynağına dayalı araç olarak sınıflandıran ve işletmeye sadece tasfiye durumunda diğer tarafa işletmenin net varlıklarından oransal bir pay verme yükümlülüğü getiren finansal araçları

veya söz konusu araçların gelecekte yapılacak tahsilatları ya da teslimatlarına ilişkin sözleşmeler olarak düzenlenen araçları içermez.

4.2. Finansal Borç

Aşağıdaki borçlardan herhangi biridir:

a) i) Başka bir işletmeye nakit ya da başka bir finansal varlık verilmesi için veya

ii) potansiyel olarak işletmenin aleyhine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan yükümlülük veya

b) İşletmenin özkaynağına dayalı finansal aracıyla ödenecek veya ödenebilecek olan ve:

i) işletmenin değişken sayıda özkaynağına dayalı finansal aracının, belirli bir nakit tutar ya da olabileceği bir türev olmayan sözleşme veya özkaynağına (hisse senedine) dayalı finansal araç; İşletmenin tüm borçları çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir payı/hakkı gösteren sözleşmedir.

4.3. Gerçeğe uygun değer

Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasındaki bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

4.4. Satım opsiyonu bulunan finansal araç: Finansal araç hamiline, nakit veya başka bir finansal varlık karşılığında opsiyonu veren tarafa söz konusu finansal aracı geri satma hakkı veren ya da gelecekte belirsiz bir olayın meydana gelmesi, finansal araç hamilinin ölmesi veya emekli olması halinde otomatik olarak opsiyonu veren tarafa iade edilen bir finansal araçtır.

Aşağıdaki kavramlar TMS 39 standardının 9. Paragrafında tanımlanmış ve bu standartta TMS 39 da belirtilen anlamlarıyla kullanılmıştır (TMS, 2009:595);

- Finansal varlık ya da finansal borcun etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyeti
- satılmaya hazır finansal varlıklar
- finansal durum tablosu (bilanço) dışı bırakma
- türev ürün
- etkin faiz yöntemi
- gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlık veya finansal borçlar
- finansal teminat sözleşmeleri
- kesin taahhüt
- gerçekleşmesi tahmini işlem
- finansal riskten korunma işleminin etkinliği
- finansal riskten korunma korusu kalem
- finansal riskten korunma amacı
- vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar
- kredi ve alacaklar
- normal yoldan alım veya satım
- işlem maliyetleri

Bu standarttaki sözleşme ve sözleşmeye dayalı terimleri, iki veya daha fazla taraf arasında açık ekonomik sonuçları olan, genellikle anlaşmanın kanunen yaptırımı nedeniyle tarafların kaçınma ihtimallerini çok az olduğu veya hiç olmadığı bir anlaşmayı ifade eder. Sözleşmeler ve dolayısıyla finansal araçlar çok değişik biçimlerde olabilirler ve yazılı olmaları gerekmez (kgk.gov.tr).

Bu standartta belirtilen işletme terimi bireyleri ortaklıkları, anonim şirketleri, vakıflar ve devlet kurumlarını içerir

5. SUNUM

İhraççı ilgili finansal aracı ya da finansal aracın bileşenlerinin ilk defa muhasebeleştirirken sözleşmedeki düzenlemelerin özüne uygun ve finansal aracın bileşenlerini ilk defa muhasebeleştirirken sözleşmedeki düzenlemelerin özüne uygun ve finansal borç, finansal varlık ve özkaynağa dayalı finansal araç tanımlarıyla uyumlu bir sınıflandırma yapar (TMS, 2009:595).

İhraççı, bir finansal aracın finansal borçtan ziyade özkaynağa dayalı araç olup olmadığını belirlemek için 11 inci paragrafta tanımları uyguladığında, araç sadece ve sadece aşağıdaki a ve b koşullarını taşıyorsa anılan araç özkaynağa dayalı finansal araçtır (TMS, 2009:596):

a) Araç sözleşmeye dayalı aşağıdaki yükümlülükleri içermemektedir:

i) Başka bir işletmeye nakit veya diğer bir finansal araç vermek veya

ii) Potansiyel olarak ihraç edenin aleyhine olan koşullarda başka bir işletmeyle finansal varlık ya da finansal borç takası yapmak.

b) Eğer aracın ödemesi ihraççının özkaynağına dayalı finansal aracıyla yapılacak ya da yapılabilecekse, bu:

i) İhraççının özkaynağına dayalı finansal aracından değişken sayıda vermesine dair sözleşmeye dayalı yükümlülük içermeyen bir türev olmayan araç ya da

ii) Yalnızca ihraççı tarafından, ihraççının belirli sayıda özkaynağına dayalı finansal aracının, belirli bir nakit tutar ya da başka bir finansal varlık ile takas edilmesi suretiyle ödenecek bir türev araçtır. Bu nedenle, herhangi bir para birimi cinsinden belirli bir tutar karşılığında işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlarının elde edilmesine ilişkin hak, opsiyon ya da teminatlar; işletmenin, bunları, özkaynağına dayalı ve aynı sınıftaki türev olmayan finansal araçlarını ellerinde bulunduranların tümüne oransal olarak sunması durumunda özkaynağına dayalı finansal araç niteliğindedir. Yine, bu nedenlerle, ihraççının özkaynağına dayalı finansal araçları; 16A-16B veya 16C-16D Paragraflarında belirtilen tüm özellikleri ve şartları haiz finansal araçları veya söz konusu araçların gelecekte yapılacak tahsilatları ya da teslimatlarına ilişkin sözleşmeler olarak düzenlenen araçları içermez.

Gelecekte ihraççının özkaynağına dayalı finansal araçlarının alınması ya da verilmesiyle sonuçlanacak veya sonuçlanabilecek ancak yukarıdaki (a) ve (b) koşullarına uymayan türev finansal araçtan doğan bir sözleşmeye dayalı yükümlülük, özkaynağına dayalı finansal araç değildir. İstisna olarak, finansal

borç tanımına uyan bir finansal araç, 16A-16B veya 16C-16D paragraflarında belirtilen tüm özellikleri ve şartları haiz ise, özkaynağa dayalı bir finansal araç olarak sınıflandırılır (TMS, 2009:596).

6. SATIM OPSİYONU BULUNAN FINANSAL ARAÇLAR

16A. Satım opsiyonu bulunan bir finansal araç, opsiyonun kullanılması durumunda, opsiyonu veren taraf açısından söz konusu finansal aracın nakit ödeme yapılması ya da diğer bir finansal varlık verilmesi suretiyle geri satın alınması ya da itfasına ilişkin sözleşmeye dayalı bir yükümlülük içerir. Finansal borç tanımına istisna olarak, bu tür bir yükümlülük içeren finansal araç, aşağıda belirtilen özelliklerin tamamını taşıması durumunda özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılır (kgk.gov.tr):

(a) İşletmenin tasfiyesi durumunda, hamiline, işletmenin net varlıklarından oransal bir pay alma hakkı vermesi. İşletmenin net varlıkları, varlıklar üzerindeki diğer tüm alacak haklarının düşülmesinden sonra kalan varlıklardır. Oransal bir pay;

(i) Tasfiye durumunda işletmenin net varlıklarının eşit tutarlardan oluşan parçalara bölünmesi suretiyle ve

(ii) Finansal araç hamillerinin elindeki parça sayısı ile söz konusu tutarın çarpılması suretiyle belirlenir

(b) Diğer bir finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıf içinde yer alan finansal araç olması. Finansal aracın bu tür bir sınıfta yer alması için:

(i) Tasfiye durumunda, işletmenin varlıklarına ilişkin olarak diğer alacak hakları içerisinde bir önceliğinin bulunmaması ve

(ii) Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıf içinde yer almadan önce bir başka finansal araca dönüştürülme zorunluluğun bulunmaması gerekir.

(c) Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıf içinde yer alan bütün finansal araçların benzer özellikler taşıması. Örneğin, hepsinin satım opsiyonu bulunmalı ve geri satın alım veya itfa fiyatlarının hesaplanmasında kullanılan formüller veya benzeri yöntemler o sınıftaki diğer tüm finansal araçlar için aynı olmalıdır.

(d) Opsiyonu veren tarafa nakit ödeme yapılması veya diğer bir finansal varlık verilmesi suretiyle geri satın alım ya da itfa yükümlülüğü getiren sözleşmeye dayalı yükümlülükten ayrı olarak, finansal aracın, diğer işletmeye nakit veya başka bir finansal varlık verilmesine ya da potansiyel olarak işletmenin aleyhine olabilecek şartlarda bir başka işletme ile finansal varlık ya da borçların değiştirilmesine ilişkin herhangi bir sözleşmeye dayalı yükümlülük içermemesi ve söz konusu finansal aracın, finansal borç tanımı altındaki (b) bendinde belirtilen işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçları ile ifa edilebilecek bir sözleşme niteliğinde olmaması (Tms, 2009: 597).

(e) Finansal aracın ömrü süresince söz konusu araçla ilgili toplam beklenen nakit akışlarının, önemli boyutta, kar veya zarara, muhasebeleştirilmiş net varlıklardaki değişime veya finansal aracın ömrü süresince muhasebeleştirilmiş olup olmamasını dikkate almaksızın net işletme varlıklarının gerçeğe uygun değerlerindeki değişime bağlı olması (finansal araçla ilgili herhangi bir etki hariç olmak üzere) (PWC, 2013: www.pwc.com/ifrs).

16B. Bir finansal aracın özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması için, yukarıdaki özellikleri taşımasına ek olarak, ihraççı işletmenin aşağıdaki şartları haiz bir başka finansal aracının ya da sözleşmesinin bulunmaması gerekir(TMS, 2009:597):

a)Toplam nakit akışlarının önemli ölçüde kar veya zarara, muhasebeleştirilmiş net varlıklardaki değişime veya muhasebeleştirilmiş olup olmamasına bakılmaksızın net işletme varlıklarının gerçeğe uygun değerlerindeki değişime bağlı olan (bu tür bir finansal araca veya sözleşmeye ilişkin herhangi bir etki hariç olmak üzere) ve

b)Opsiyonu kullanma hakkına sahip tarafa yönelik kalan getiriye önemli ölçüde sınırlayan ya da sabitleyen bir etkiye sahip olan.

Parağraf 16 A'da belirtilen türde bir aracın hamili ile yapılan ve finansal araç niteliğinde olmayan bir varlığı elinde bulunduran kişi ile işletme arasında düzenlenebilecek benzer bir sözleşmenin koşul ve şartlarını taşıyan finansal olmayan sözleşmeler, bu hükmün uygulanmasında dikkate alınmaz. İşletme, bu hükmün karşılanıp karşılanmadığı konusunda karar vermemesi durumunda, satım opsiyonu bulunan finansal aracı özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırmaz (kgk.gov.tr).

7. FINANSAL ARAÇLARIN SINIFLANDIRILMASI DEĞERLEMESİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Finansal varlıklar dört sınıfa ayrılabilir. Yapılan sınıflandırmaya bağlı olarak değerlendirilir ve muhasebe kaydı yapılır.

- Gerçeğe uygun değer farkı kar (zarara) yansıtılan finansal varlıklar
- Alım satım amaçlı elde bulundurulan finansal varlıklar ile
- İlk muhasebeleştirme esnasında işletmece gerçeğe uygun değeri kar veya zarara yansıtılan varlıklar olarak sınıflandırılan varlıklardır. Borsada işlem gören finansal varlıklar ve aktif piyasası olan finansal varlıklar bunun en genel örneğidir

Değerleme ; Gerçeğe uygun değer ile değerlendirilir.

Muhasebeleştirme; Gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılır.

- Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar ; İşletmenin vadeye kadar elde tutma düşüncesi ve gücünün bulunduğu, sabit veya belirlenebilir özellikte ödemeler içeren ve sabit bir vadesi bulunan finansal varlıklardır. Devlet tahvilleri (özel sektör tahvilide olabilir ama ülkemizde mevcut koşullarda sıklıkla başvurulmaz) en önemli örnektir.

Değerleme; itfa edilmiş maliyet değeri iledir.

Muhasebeleştirme; değerlendirme farkı gelir tablosunda raporlanır.

- Kredi ve alacaklar; işletmenin sabit ya da belirlenebilir nitelikte ödemeleri olan ve aktif bir piyasada fonksiyonel olmayan alacaklarından meydana gelir. Alıcılar alacak senetleri gibi hesaplar bu sınıftaki finansal araçların en genelleridir.

Değerleme; itfa edilmiş maliyet değeri ile değerlendirilir

Muhasebeleştirme; değerlendirme farkı gelir tablosunda raporlanır.

• Satılmaya hazır finansal varlıklar; Yukarıda açıklanan üç sınıflandırma içine girmeyen finansal varlıklar ile işletmenin alım- satım hedefi ile elde tutmadığı finansal varlıklar satılmaya hazır finansal varlıklar olarak düşünülebilir.

Satılmaya hazır finansal varlıklar için iki farklı değerlendirme ve muhasebeleştirme yöntemi vardır.

Değerleme ve muhasebeleştirme 1: Gerçeğe uygun değeri saptanabilen satılmaya hazır finansal varlıklar gerçeğe uygun değer ile değerlendirilir. Gerçeğe uygun değer farkı özkaynaklar da raporlanır.

Değerleme ve muhasebeleştirme 2: Gerçeğe uygun değeri saptanamayan satılmaya hazır finansal varlıklar maliyet değeri ile değerlendirilir. Değerleme farkı (değer Düşüklüğü durumunda) öz kaynaklarda raporlanır.

Örnek 1: (Menkul Kıymetler ile ilgili sınıflandırma – Değerleme ve Muhasebeleştirme)

KUSB işletmesinin vergi mevzuatına göre 110 Hisse Senetleri hesabının detayları şu şekildedir (Demir, 2014:130-134);

İşletmenin bu mevcut menkul kıymetleri bünyesinde bulundurma amaçları ile ilgili işletmeden edinen veriler şu şekildedir;

Hisse Senedi	Edinme Tarihi	Maliyet Değeri	Değerleme Ölçüsü	31.12.2007 Değeri
isota A.Ş	18.09.2007	8.000 TL	Alış Bedeli	8.000 TL
Camza Tic. A.Ş	14.11.2006	5.000 TL	Alış Bedeli	5.000 TL
Tasya Pazarlama A.Ş	14.11.2006	3.000 TL	Alış Bedeli	3.000 TL
				16.000 TL

- isoto A.Ş halka açık bir şirkettir ve işletme bu şirketin hisselerini kısa süreli sermaye kazancı elde etmek amacıyla edinmiştir ve bu hisseleri borsanın yükselmesine bağlı olarak elinden çıkarabilecektir. isota A.Ş hisselerini raporlama tarihindeki borsa değeri 12.000 TL dir.
- Camza Ticaret A.Ş hisseleri ilmuhaber şeklindedir. Bu şirket kurulurken şirkete sermaye desteği sağlamak amacıyla bu hisseler elde edilmiştir.
- Şirket Tasya Pazarlama A.Ş'nin % 5'ini elinde bulundurmaktadır. 15.12.2007 tarihinde bu şirketin % 10'una sahip olan Aydın Ticaret A.Ş bu hisseleri net 14.000 TL ye elinden çıkarmıştır.
- Şirketin hisselerini elinde bulundurduğu üç şirkette de önemli etkinliği ve kontrol gücü yoktur.

Sınıflandırma

İşletme, isota A.Ş'nin Hisse senetlerini alım satım amaçlı elde tuttuğundan bu hisseleri, gerçeğe uygun değer farkı kar (zarar)'a yansıtılan finansal varlıklar olarak sınıflandırmalıdır.

İşletme Camza Ticaret A.Ş'nin hisselerini alım satım amaçlı elinde bulundurmamaktadır ayrıca bu hisse senetlerinin piyasa değerinin tespit edilmesini sağlayacak bir bilgi de bulunmadığından ve işletmenin bu hisse senetlerini kısa vadede elinden çıkarabileceğine dair işletme yönetiminin bir kararının bulunmadığından bu hisseler satılmaya hazır finansal varlıklar olarak sınıflandırılmalıdır.

İşletme, Tasya pazarlama A.Ş'nin hisse senetleri ile ilgili edindiği bilgiler ve bu hisse senetlerinin başka bir işletme tarafından karlı satışında değerlendirerek bu hisse senetlerini elinden çıkarabileceğini düşünmektedir. Bu nedenlerle işletme bu hisseleri gerçeğe uygun değer farkı kar (zarar)'a yansıtılan finansal varlıklar olarak sınıflandırmalıdır.

Bu açıklamalar çerçevesinde TFRS'lere göre ilgili menkul kıymetlerin sınıflandırılması şu şekildedir;

Hisse Senedi	Sınıflandırma
isota A.Ş	GUD FARKI KAR (ZARAR)'A YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR
Camza Tic. A.Ş	SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR
Tasya Pazarlama A.Ş	GUD FARKI KAR (ZARAR)'A YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR

Değerleme; Sınıflandırılan finansal varlıklar ile ilgili değerlendirme bilgileri şu şekildedir.

Hisse Senedi	Vergi Mevzuatına Göre Değerleme Ölçüsü	TFRS'ye Göre Değerleme Ölçüsü	Vergi Mevzuatına Göre Değerleme Ölçüsü	TFRS'ye Göre Değerleme Ölçüsü	Değerleme Farkı
isota A.Ş	Alış Bedeli	GUD	8.000 TL	12.000 TL	4.000 TL
Camza Tic. A.Ş	Alış Bedeli	Maliyet Değeri	5.000 TL	5.000 TL	0
Tasya Pazarlama A.Ş	Alış Bedeli	GUD	3.000 TL	7.000 TL	4.000 TL
TOLAM			16.000 TL	24.000 TL	8.000 TL

Muhasebeleştirme

Yukarıdaki menkul kıymetlerin muhasebeleştirilmesi esnasında mevcut Tekdüzen Hesap Planı'na bazı ilaveler ve değişiklikler yapılmasının gerekeceği TMSK tarafından Çeşitli platformlarda dile getirilmiştir. Buna göre finansal varlıkların mevcut hesap planındaki ve değişiklikten sonra olması muhtemel hesap planındaki hesaplar ile görünümü şu şekildedir;

Hisse Senedi	Mevcut THP'deki Hesabı	Yeni (Muhtemel) THP'deki Hesabı
isota A.Ş	110 Hisse Senetleri	GUD FARKI KAR (ZARAR)'A YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR
Camza Tic. A.Ş.	110 Hisse Senetleri	SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR
Tasya Paz. A.Ş.	110 Hisse Senetleri	GUD FARKI KAR (ZARAR)'A YANSITILAN Finansal Varlıklar

İsota A.Ş ile İlgili:

isota A.Ş. hisseleri, borsada işlem gördüğünden bu hisselerin GUD'I borsa fiyatıdır. Bu hisselerin Vergi Mevzuatına göre değerlendirilme ilkei Alış Bedeli, TFRS'lere göre GUD olduğundan değerlendirilme farkının muhasebeleştirilmesi gerekir.

31.12.2007	BORÇ	ALACAK
110 Hisse Senetleri 110.00 GUD Farkı KIZ'a Yansıtılan Finansal Varlıklar 645 Menkul kıy. Sat. Karları 645.00 GUD Karları	4.000	4.000

Camza Tic. A.Ş ile İlgili:

Camza Tic. A.Ş. hisseleri borsada işlem görmediğinden ve bu hisselerin gerçeğe uygun değerini sağlıklı bir şekilde tespit edebilecek bir gösterge bulunmadığından, Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar olarak sınıflandırılan bu hisselerin maliyet değeri ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu hisseler ile ilgili Vergi Mevzuatı ve TFRS'ler arasında bir değerlendirme farkı bulunmamaktadır. Ancak bu hisselerin Dönen Varlık hesaplarından çıkarılıp Duran Varlık hesaplarına nakledilmesi gerekmektedir.

31.12.2007	BORÇ	ALACAK
240 Bağlı Menkul Kıymetler 240.10 Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar 110 Hisse Senetleri 645 Menkul kıy. Sat. Karları Hisse Senetlerinin Satılmaya Hazır Finansal Varlık olarak Sınıflandırılması	5.000	5.000

Tasya Paz. A.Ş ile ilgili:

Tasya Paz. A.Ş. hisseleri de borsada işlem görmemektedir. Ancak bu hisselerin gerçeğe uygun değerinin hesaplamasına olanak tanıyan bir gösterge mevcuttur. Bu gösterge de, bu hisse senetlerinin yakın bir zamanda (Yakın bir zamanda kasit işlemin gerçekleştiği tarih ile değerlendirilme yapılan tarih arasında

enflasyon ve veya faiz açısından paranın zaman değerini çok fazla etkilemeyecek bir zaman dilimidir) başka bir işletme tarafından satılması dolayısıyla ortaya çıkan piyasa değeridir. Bu nedenle de bu hisselerin değerlemesinin yapılması gerekmektedir.

31.12.2007	BORÇ	ALACAK
110 Hisse Senetleri	4.000	
110.00 GUD Farkı KIZ'a Yansıtılan		
Finansal Varlıklar		
645 Menkul kıy. Sat. Karları		4.000
645.00 GUD Karları		
Hisse Senetlerinin Değerlemesi		

KUSB İşletmesinin 31.12.2007 tarihi itibarıyla ilgili hisse senetlerinin bilanço görünümü şu şekildedir:

KUSB İşletmesi 31.12.2007 Tarihi İtibarıyla TFRS Bilançosu

110 Hisse Senetleri	
19.000 TL	
<u>GUD Farkı K/Z'a Yansıtılan</u>	
<u>Finansal Varlıklar</u>	
isota A.Ş. 12.000 TL	
Tasya Paz. A.Ş. 7.000 TL	
240 Bağlı Menkul Kıymetler	
5.000 TL	
<u>Satılmaya Hazır Finansal</u>	
<u>Varlıklar</u>	
Camza Tic. A.Ş. 5.000 TL	

Örnek 2: Alacaklar ile İlgili Sınıflandırma- Değerleme ve muhasebeleştirme (Demir, 2014:134-137)

Talaş ticaret A.Ş 'nin 31.12.2007 tarihi itibarıyla vergi mevzuatına göre hazırlanmış genel geçici mizanında ticari alacaklar ile ilgili şu bilgiler elde edilmiştir:

12 Ticari Alacaklar	Vergi Mevzuatındaki Değerleme Ölçüsü	TFRS'lerdeki Değerleme Ölçüsü	Vergi Mevzuatı ve TFRS'le arasındaki değerleme Farkı Varmı
Alıcılar	Mukayyet Değer 30.000	İtfa Edilmiş Maliyet değeri	Var
Vadeli Çekler	Nominal Değer 25.000	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	Var
Toplam	55.000		

Örnekte alacaklara karşılık ayırma başka bir standardın konusunu oluşturduğu için, şirketin alacakları ile ilgili bir değer düşüklüğü olmadığı kabul edilmiştir.

Şirketin alıcılar ve vadeli çekler (alacak senetleri) hesaplarındaki tutarlar TMS 39 çerçevesinde itfa edilmiş maliyet değeri ile hesaplanmalıdır. Bu nedenle bu hesapların tahsil edilmesine ne kadar süre kaldığının tespit edilmesi başka bir deyişle de alacakların yaşlandırılması gerekmektedir.

Alıcılar hesabının ortalama vadesinin 45 gün olduğu tespit edilmiştir.

Vadeli çekler(bu çekler özün önceliği kavramı gereği 101 alınan çekler hesabından çıkarılmış ve 121 alacak senetleri hesabının altında bir alt hesaba kaydedilmelidir) şu vadeleri ve tutarları içermektedir:

Çekin Vadesi	Tutarı	Vadeye Kalan Gün Sayısı
31.01.2008 vadeli çek	3.500 TL	31 gün
25.02.2008 vadeli çek	5.500 TL	56 gün
31.03.2008 vadeli çek	8000 TL	90 gün
15.04.2008 vadeli çek	3000 TL	105 gün
30.04.2008 vadeli çek	5000 TL	120 gün

Vadeli çekler ve alıcılar hesaplarının vadeye kadar kalan gün sayısı başka bir deyişle tahsil edilme tarihi ile raporlama tarihi arasındaki farkı oluşturan gün sayısı ile bu hesapların itfa edilmiş maliyet değerlerini bulmak mümkündür. Bu hesaplama kullanılan faiz oranı işletmenin vadeli satışlarda belirlediği ve kullandığı vade farkı oranıdır. Böyle bir oran yok ise piyasada oluşan faiz oranının %10 olduğu kabul edilmiştir. Bu oran ile vade tarihindeki tutarlar bugüne indirgenmiştir. İtfa edilmiş maliyet değerinin hesaplanmasında bazı formüller kullanılabilir.

(Tahsil Edilecek Tutar) / (1+Faiz Oranı)ⁿ - İtfa Edilmiş Maliyet Değeri

VEYA

İskonto Tutarı -

Tahsil edilecek Tutar - (Tahsil Edilecek Tutar x 360) / (360 + Vadeye Kalan Gün Sayısı x Faiz Oranı)

Bu formüllere göre hesaplanan itfa edilmiş maliyet değerleri şu şekildedir.

Vadeli çekler	Nominal Değeri	Vadeye kalan Gün	İskonto Tutarı	İskontolu Değer
	3.500	31	30	3.470
	5.500	56	84	5.416
	8.000	90	195	7.804
	3.000	105	85	2.915
	5.000	120	162	4.839
Toplam	25.000			24.444

Alıcılar	Mukayyet Değeri	Vadeye kalan Gün	İskonto Tutarı	İskontolu Değeri
	30.000	45	370	29.630
Toplam	30.000		370	29.630

İşletmenin yapacağı kayıt u şeklindedir.
Eğer işletme satışlar hesabının içerisinde vade farklarını TMS 18'e göre ayrıca ayırmadıysa bu kayıt yapılır.
31.12.2007

	BORÇ	ALACAK
600 Yurt İçi Satışlar	926	
122 Alacak Reeskontu		
122.01 Alıcıların Reeskontu 370		
122.02 Vadeli Çeklerin Reeskontu		
556 İtfa Edilmiş Maliyet Değeri Değerleme		926

İşletmenin Satışlar Hesabının İçerisindeki vade farklarını TMS 18'e göre ayrıca ayırması durumunda ise şu kayıt yapılır.
31.12.2007

	BORÇ	ALACAK
657 Reeskont Faiz Gideleri	926	
122 Alacak Reeskontu		
122.01 Alıcıların Reeskontu 370		
122.02 Vadeli Çeklerin Reeskontu		
556 İtfa Edilmiş Maliyet Değeri Değerleme		926

SONUÇ

TMS-32 Standartının amacı; finansal tablo kullanıcılarının, bilanço veya bilanço dışı finansal enstrümanlarının işletmenin finansal durumu, performansı ve nakit akımları üzerindeki etkilerini daha iyi anlamalarının sağlamak olduğu görülmektedir. Ayrıca bu standardın kapsamında olan tüm işletmeler tarafından birkaç istisna hariç her türlü finansal araca uygulanması da dikkatimize sunulmaktadır.

Bu Standarda genel olarak bakıldığında ise, finansal araçların borç veya özkaynak olarak sunulmaları ile finansal varlık ve borçların netleştirilmelerine ilişkin ilkeleri belirlemektir. Bu Standart, ihraç eden (ihraççı) açısından finansal araçların, finansal varlık, finansal borç ve özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması, bunlara ilişkin faiz, temettü, kayıp ve kazançların sınıflandırılması ve finansal varlık ve borçların netleştirilmeleri gereken durumlara uygulanabilirliği dikkat çekmektedir.

TMS 32, finansal araçların sunumuna ilişkin ilkeleri ortaya koymaktadır. Finansal araçların muhasebeleştirilmesi ve ölçümüne ilişkin hususlar "TMS 39 Finansal Araçlar:Muhasebeleştirme ve Ölçme" Standardı ile "TFRS 9 Finansal Araçlar" Standardında;açıklama hükümleri ise "TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar" Standardında ele alınmaktadır.

TMS 32'ye göre işletmeler, finansal varlık ve borçlarını birbirinden mahsup etme yani netleştirme hakkına sahiptir. Netleştirme işleminin yapılabilmesi için yasal bir hakkın bulunması ve varlığın elde edilmesi ve borcun ödenmesi durumunun eşzamanlı olarak yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akgül, A., Akay, H., (2004). Uluslar Arası Muhasebe Standartları Ve Türkiye'de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

Elitaş, C. (2011). Ufrs (Tms-Tfrs) Uygulamaları. Ankara: Hipotez Yayınları.

IFAC, (2010). International Federation of Accountants, Financial Instruments : Presentation, Newyork.

Öztürk, V., Bal, Ç., B., (2013). Türkiye Muhasebe Standardı TMS 39 Finansal Araçlar : Muhasebeleştirme ve Ölçüm kapsamında Türev Ürünlerin Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlı Kullanımı: Forward Örneği, İşletme Araştırmaları Dergisi, vol.5, s(2).

Araçlar,archive.ismmmo.org.tr/docs/yayınlar/kitaplar/99/8.bölüm.pdf

Demir, V., (2014). Finansal

http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2014/TMS/TMS33.pdf

<http://www.pwc.com/ifrs>

TMS 2009. TMSK yayınları, Fersa Matbası, Ankara.